

INICIJATIVA ZA IZMENU I DOPUNU KATEGORIJA TEŽE ZAPOSRLJIVIH LICA U POSTUPKU IZRADE AKCIONOG PLANA ZA PERIOD OD 2024. DO 2026. GODINE ZA SPROVOĐENJE STRATEGIJE ZAPOSRLJAVANJA U REPUBLICI SRBIJI ZA PERIOD OD 2021. DO 2026. GODINE

Predlažemo da se u Akcionom planu za period od 2024. do 2026. godine za sprovođenje Strategije zapošrljavanja u Republici Srbiji za period od 2021. do 2026. godine, **kategorija „lica starosti 50 i više godina“**, zameni sa **„lica starosti 45 i više godina, a posebno dugoročno nezaposlene žene“**.

Imajući u vidu da će ove godine započeti proces izrade drugog Akcionog plana za period od 2024. do 2026. godine za sprovođenje Strategije zapošrljavanja u Republici Srbiji za period od 2021. do 2026. godine, slobodni smo da predložimo određene novine, koje bi se odnosile na unapređenje položaja žena starijih od 45 godina na tržištu rada, a sve u cilju njihovog lakšeg zapošrljavanja. Pri tom se pozivamo na Zakon o rodnoj ravnopravnosti koji prepoznaje osobe starije od 45 godina kao jednu od teže zapošrljivih kategorija.

Žene su prema statističkim podacima mnogo češće izložene diskriminaciji prilikom zapošrljavanja, nego muškarci, i ukoliko se u budućnosti ne napravi neka značajnija promena, biće potrebno još 58 godina da se ostvari puna rodna ravnopravnost u domenu rada i time zatvori postojeći rodni jaz na tržištu rada koji danas, prema raspoloživim podacima iznosi 14,7 procentnih poena u korist muškaraca¹.

Iako se najčešće apostrofira nepovoljan položaj žena mlađih od 30 godina na tržištu rada, valja imati u vidu da je posebno izazovan položaj žena starijih od 45 godina u kontekstu postojeće rodne diskriminacije. Ova kategorija žena, izložena je dvostrukoj diskriminaciji, prema rodu i godinama života.

Žene starije od 45 godina bile su najveće žrtve procesa privatizacije, čestih stečaja privrednih društava i reformi javnog sektora, sprovedenih na našim prostorima u poslednjih nekoliko decenija. Raspoložive statistike ukazuju na to da je od ukupnog broja nezaposlenih žena starijih od 45 godina života, čak kod njih 42,8% radni odnos prestao usled navedenih događanja.² Svedoci smo i sve izraženijem ejdžizmu u našem društvu, što potvrđuju i podaci Poverenice za zaštitu ravnopravnosti, prema kojima se trećina svih pritužbi odnosi upravo na diskriminaciju u oblasti rada i zapošrljavanja, a pritužbe češće podnose žene. Takođe, i statistika Nacionalne službe za zapošrljavanje iz 2021. godine ukazuje na trend povećanja procenta žena starijih od 45 godina u ukupnom broju nezaposlenih žena.³ One danas čine gotovo polovinu od ukupnog broja žena na evidenciji Nacionalne službe za zapošrljavanje (116.000) i izložene su dugoročnoj nezaposlenosti, jer svaka treća žena starija od 45 godina čeka na posao duže od 5 godina, dok tek svaka deseta starija žena biva uključena u mere aktivne politike zapošrljavanja.⁴

Sveukupno, oko pola miliona radno sposobnih žena, starosti između 45 i 64 godine života, neaktivno je na tržištu rada. Iako se određeni procenat žena opredelio za neaktivnost, jer su ostvarile pravo na porodičnu penziju ili pravo na prevremenu starosnu penziju, a neke od njih nisu ni u mogućnosti da rade usled bolesti, najveći broj žena je neaktivan na tržištu rada nakon neuspeha da se radno aktiviraju.⁵ Sledstveno tome, procenat neaktivnih žena starosti između 45 i 50 godine života iznosi 20,5% u poređenju sa samo 9,4% neaktivnih muškaraca iste starosne dobi.

Naša inicijativa se oslanja na rešenjima sadržanim u propisima kojima se reguliše rodna ravnopravnost. Zakon o rodnoj ravnopravnosti predstavlja osnovni zakon u ovoj oblasti. U članu 1. Zakona propisano je: „Zakonom se uređuju obaveze organa javne vlasti, poslodavaca i drugih socijalnih partnera da integrišu rodnu perspektivu u oblasti u kojoj deluju“. Zakonom se predviđa da se „ne smatra diskriminacijom preduzimanje podsticajnih mera radi zapošrljavanja i samozapošrljavanja teže zapošrljivih kategorija lica“, kao što su između ostalih i „osobe starije od 45 godina“.⁶ Dok su u Nacionalnoj strategiji za rodnu ravnopravnost za period od 2021. do 2030. godine, žene starije

¹ Indeks rodne ravnopravnosti u Republici Srbiji za 2021. godinu, strana 11 https://www.stat.gov.rs/media/343261/indeks_rodne_ravnopravnosti_u_rs_2021.pdf

² Marija Babović, „Zatvaranje kruga: Položaj žena na tržištu rada na početku i kraju karijere“, 2019. godina, strana 23. dostupno na: https://www.zenenaprekretnici.org/wp-content/uploads/2022/10/Polozaj-zena-na-trzistu-rada_FINAL.pdf

³ Dostupno na: <https://www.zenenaprekretnici.org/>

⁴ Jelena Žarković, „Mere aktivne politike zapošrljavanja iz ugla žena 45+“, 2023. godina, strana 11: dostupno na <https://www.zenenaprekretnici.org/wp-content/uploads/2023/04/Mere-aktivne-politike-zaposliavanja.pdf>

⁵ Marija Babović, „Zatvaranje kruga: Položaj žena na tržištu rada na početku i kraju karijere“, 2019. godina, strana 23.

⁶ Zakon o rodnoj ravnopravnosti, "Sl. glasnik RS", br. 52/2021, Član 27

od 45 godina i zvanično uključene u kategoriju teže zapošljivih grupa, uz preporuku uvođenja mera za kreiranje radnih mesta radi njihovog zapošljavanja.⁷

U cilju postizanja rodne ravnopravnosti, neophodno je da se preduzimanje podsticajnih mera radi zapošljavanja i samozapošljavanja žena starijih od 45 godina implementira i u javne politike zapošljavanja, koje su i dalje u velikoj meri rodno i starosno nesenzitivne.

Posebne mere za zapošljavanje lica starijih od 45 godina života ne bi predstavljale novinu u našim propisima o zapošljavanju. Uredbom o podsticanju zapošljavanja iz 2011.⁸ godine je bilo predviđeno subvencionisanje dela obračunatog poreza na zarade i doprinosa za penzijsko i invalidsko osiguranje poslodavaca iz privatnog sektora, radi podsticanja zapošljavanja lica starijih od 45 godina. Uredba je prestala da važi 2014. godine, a ovo rešenje bi moglo biti reafirmisano u nekom od budućih akata kojima se reguliše oblast zapošljavanja.

Povećanje stope zaposlenosti žena starijih od 45 godina, imalo bi direktan efekat na smanjenje siromaštva, jer je gubitak posla ili nemogućnost zapošljavanja jedan od glavnih uzroka izrazitog rasta siromaštva među ženama starije životne dobi, jer prema raspoloživim podacima više od 144 hiljada žena starijih od 65 godina nisu ostvarile pravo na starosnu penziju⁹. Razlog za navedeno je to što je veliki broj žena u nemogućnosti da se zaposle spremnije da prihvate poslove u neformalnom sektoru, sezonske poslove što im pruža određen nivo fleksibilnosti i zarade ali bez uplate doprinosa za socijalno osiguranje. Većim uključivanjem žena starijih od 45 godina života na tržište rada, dobrim delom bi se rešio i ovaj problem.

Takođe, uključivanje žena starijih od 45 godina, dovelo bi do boljitka ne samo žena i njihovih porodica, već i društva u celini, jer bi zatvaranje rodnog jaza na tržištu rada doprinelo povećanju BDP za 4,8%, povećanjem priliva pripadajućih iznosa poreza i doprinosa na zarade u budžet, smanjenjem socijalnih davanja, i povećanjem platežne moći žena, što povećava potrošnju i pokreće proizvodnju i nove investicije.

PREDLOG

Zakonom o zapošljavanju i osiguranju za slučaj nezaposlenosti propisano je da se Akcionim planom određuju "kategorije teže zapošljivih lica koje imaju prioritet u uključivanju u mere aktivne politike zapošljavanja", stoga predlažemo sledeće novine u okviru drugog Akcionog plana za period od 2024. do 2026. godine za sprovođenje Strategije zapošljavanja u Republici Srbiji za period od 2021. do 2026. godine:

Imajuću u vidu da se u prvom Akcionom planu za period od 2021-2023. godine u odeljku VIII - Kategorije teže zapošljivih lica, navodi da uključivanje u mere aktivne politike zapošljavanja imaju nezaposlena lica iz sledećih kategorija: lica bez osnovnog obrazovanja, lica bez završene srednje škole, **lica starosti 50** i više godina, dugoročno nezaposlena lica koja posao traže duže od 12 meseci, a posebno nezaposlena lica koja posao traže duže od 18 meseci; **žene, posebno dugoročno nezaposlene žene**; mladi do 30 godina starosti, a posebno mlade žene, mladi bez završene srednje škole, kao i mladi bez radnog iskustva; osobe sa invaliditetom; Romi; korisnici novčane socijalne pomoći; lica u statusu viška zaposlenih, **predlaže se** da se u drugom Akcionom planu za period od 2024. do 2026. godine za sprovođenje Strategije zapošljavanja u Republici Srbiji za period od 2021. do 2026. godine, **kategorija "lica starosti 50 i više godina"**, zameni sa **"lica starosti 45 i više godina, a posebno dugoročno nezaposlene žene"**.

Projekat "Povećano zapošljavanje žena 45+ kroz rodno odgovorne politike zapošljavanja" realizuje se u okviru programa podrške javnom zagovaranju Pokret Polet, koji finansira Evropska unija, a sprovodi Trag fondacija u partnerstvu sa Centrom za socijalnu politiku i u saradnji sa Koalicijom za razvoj solidarne ekonomije – KoRSE. Za sadržinu ovog materijala isključivo je odgovorno udruženje "Žene na prekretnici" i ta sadržina nipošto ne izražava zvanične stavove Evropske unije. #EUzaTEBE

⁷ Nacionalna strategija za rodnu ravnopravnost 2021-2030, Mera 1.1. <https://www.pravno-informacioni-sistem.rs/SlGlasnikPortal/eli/rep/sgrs/vlada/strategija/2021/103/1>

⁸ "Službeni glasnik RS" br. 32/2011 i 34/2011

⁹ <https://nova.rs/vesti/drustvo/bez-ikakvih-prihoda-u-srbiji-zivi-144-000-starijih-zena/>

<https://www.caglas.rs/u-srbiji-144-hiljade-zena-iznad-65-godina-bez-penzije/>